

TOMASZ PUDŁOCKI, *Aleksander Radecki – nauczyciel i uczoney*, „Nasz Przemyśl” 2017 nr 8 s. 41, portret

Aleksander Radecki urodził się 23 III 1849 r. w Buczaczu jako syn miejscowego chłopca. Tam uczył się najpierw do dwuletniej szkoły ludowej, a potem czteroletniej szkoły głównej. Do gimnazjum niższego oo. Bazylianów w Buczaczu zapisał się w r. szk. 1863/1864. Ale już po roku musiał szkołę opuścić i wrócić na gospodarstwo wiejską, by zająć się osieroconym rodzeństwem. Po dwóch latach zapisał się w r. szk. 1866/1867 do II klasy gimnazjum buczackiego, a do wyższego gimnazjum w Tarnopolu uczył się w latach 1869/70–1872/1873. Do czesnego dorabiał lekcjami, bo nadal pozostawał w bardzo kiepskiej sytuacji finansowej. Ponadto ciężko się rozchorował i dlatego egzamin maturalny złożył w Gimnazjum Akademickim we Lwowie dopiero 13 III 1874 r. Studiował filologię klasyczną na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Lwowskiego w latach 1873/1874–1876/1877 (najpierw jako słuchacz nadzwyczajny, a po zdaniu matury – zwyczajny).

Pracę nauczycielską Radecki rozpoczął jako tzw. suplent w Gimnazjum w Tarnopolu, mianowany decyzją Rady Szkolnej Krajowej z 29 VIII 1877 r. Następnie z dn. 8 II 1879 r. został przeniesiony do Gimnazjum Franciszka Józefa we Lwowie, 26 VIII 1879 r. – do IV Gimnazjum we Lwowie, a 12 II 1887 r. – do Gimnazjum w Stryju. Egzamin nauczycielski z filologii klasycznej uprawniający do nauczania w niższych klasach gimnazjalnych złożył pomyślnie, choć dość słabo, przed Lwowską Komisją Egzaminacyjną 22 VI 1881 r.; do uczenia w klasach wyższych uzyskał uprawnienia 15 X 1888 r. Z dn. 25 VI 1889

r. przeniesiony został jako nauczyciel rzeczywisty do Przemyśla. Z tym miastem związał się na prawie kolejnych 20 lat.

Radecki nie angażował się zbyt w prace szkoły. Wiadomo, że 7 XII 1906 r. przemawiał podczas szkolnego wieczoru trzech wieszczów. VII rangę służbową władze szkolne przyznały mu 1 X 1906 r. Był członkiem miejscowego Koła Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych. Na zebraniu 12 X 1889 r. miał referat *O niektórych środkach posiłkowych przy nauce języków starożytnych*, 17 X 1891 r. – *Próba interpretacji szkolnej ustępu z autora starożytnego* (ukazał się drukiem w „Muzeum” R. 8: 1892, z. 8-9, s. 517-530), 18 IX 1892 r. – *Pedagogiczne pomysły Platona w świetle nowoczesnej pedagogii*, 7 X 1893 r. – *Postępowanie na pierwszych lekcjach języka łacińskiego w I. klasie*; w 1896 r. dwa referaty: *Metoda nauczania początków łaciny od epoki humanizmu aż do czasów najnowszych*, oraz *O nowszej metodzie początkowej nauk łaciny*. 16 I 1892 r. Radecki został wybrany do wydziału Koła (w okresie 23 III 1893 – 14 IV 1894 był wiceprzewodniczącym), w którym zasiadał do 1908 r. W dn. 9 XII 1906 r. w ramach Powszechnych Wykładów Uniwersyteckich wygłosił w Przemyślu odczyt *Cywilizacyjne znaczenie Grecji i Rzymu*, 24 II 1907 r. – *O najważniejszych zabytkach sztuki greckiej*, a w dn. 29 III i 5 IV – *Wykłady naukowe u dawnych Rzymian*.

Jak na nauczyciela szkoły średniej Radecki pozostawił po sobie duży dorobek naukowy. Do jego najważniejszych prac należą: *Wiadomość o literatach z czasów cesarstwa rzymskiego w listach Pliniusza Młodszego* (*Sprawozdanie Dyrekcji c.k. IV Gimna-*

zjum we Lwowie, Lwów 1885, s. 1-45; też osobna odbitka), *Quatenus ex epistulis plinianis litterarum romanarum status iam senescentium cognosci possit quetitur* (Sprawozdanie Dyrekcji c.k. Gimnazjum w Przemyślu za rok 1892, Przemyśl 1892, s. 3-38; też osobna odbitka), *Praktyczna lekcja z zakresu starożytnej sztuki przy scjoptykonie* (Owid. Przem. VI, 146 i nast., X, 1 i nast.) („Muzeum” 1899, z. 5, s. 379-383), *O środkach poglądowych do nauki filologii klasycznej w gimnazjum* („Eos” 1899, z. 5, s. 194-203; osobna odbitka), *Wzmianki Pliniusza Młodszego o współczesnym życiu umysłowym w Rzymie* (Księga Pamiątkowa ku uczczeniu 25-lecia działalności naukowej w Uniwersytecie Lwowskim rady dworu prof. dra Ludwika Ćwiklińskiego wydana przez przyjaciół i byłych uczniów, Lwów 1902), *O potrzebie wydania gramatyczno-stylistycznych ćwiczeń łacińskich dla wyższego gimnazjum* („Eos” 1902, z. 7, s. 240-244), *Antiquitatis litteris prae aliis quibuslibet studiis in gymnasiis locum deberi primum ac praecipuum demonstratur* (Sprawozdanie Dyrekcji c.k. Gimnazjum z wykładowym językiem polskim w Przemyślu za rok 1908, Przemyśl 1908, s. 3-11), *Idea etyczna w mowie Cyclerona „pro Archia poeta”* (Sprawozdanie Kierownictwa Filii c.k. Gimnazjum VII we Lwowie za r. szk. 1913/4, Lwów 1914, s. 3-13), *Epitaf Lizyasa* (ibidem, s. 14-29), *O metodach początkowej nauki łaciny w gimnazjum* (ibidem za r. szk. 1915/6, s. 16-35). W czasopiśmie „Muzeum” Radecki przez wiele lat zamieszczał liczne recenzje książek.

Po wielu latach pracy w Przemyślu Radecki przeniesiony został z dn. 14 VII 1908 r. do V Gimnazjum we Lwowie (1910/11 przebywał na urlopie zdrowotnym). Z dn. 7 VII 1911 r. władze szkolne przeniosły

go po raz kolejny – tym razem do Filii VII Gimnazjum. Z tą szkołą związał się już do końca swojej kariery nauczycielskiej. Po wybuchu I wojny światowej i zajęciu miasta przez Rosjan, Radecki pozostał we Lwowie z ramienia kierownika dra Benona Janowskiego (powołanego do wojska), opiekował się dobytkiem szkoły. To Radecki uruchamiał działalność szkoły w sierpniu 1915 r. Za postawę w czasie okupacji rosyjskiej władze austriackie przyznały mu krzyż wojenny dla służby cywilnej II klasy. Przez cały okres I wojny pełnił obowiązki kierownika szkoły. W czerwcu 1919 r. grono Filii Gimnazjum VII, żegnając Radeckiego, który przeszedł na emeryturę, złożyło na Fundusz im. Mickiewicza (na rzecz wdów i sierot po nauczycielach szkół średnich) 490 koron. Radecki zmarł na początku grudnia 1928 r. Pochowany został 5 XII 1928 na Cmentarzu Łyczakowskim, na polu 79.